מנורת המאור — מנחה

תפלת המנחה

תפלת המנחה זמנה משש שעות ומחצה ולמעלה עד תשע שעות. ומנחה זו היא הנקראת מנחה גדולה. ומנחה קטנה זמנה מתשע שעות ומחצה ומעלה עד הערב. מן המשנה. ר' יהודה אומר עד פלג המנחה, שהוא אחת עשרה שעות פחות רביע שעה. ולא נפסקה הלכה לא כמשנה ולא כר' יהודה. הילכך הקובע זמנה עד הערב פוסק כמשנה, והקובע זמנה עד פלג המנחה פוסק כר' יהודה. והרשות ביד כל אדם בזה להתנהג כאיזה מהם שירצה, כמשנה או כר' יהודה.

וצריך אדם ליזהר מאד בתפלת המנחה, שהיא רצויה וחשובה לפני הב"ה. שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה, כדגרסינן במסכת ברכות אמ' ר' חלבו אמ' רב הונא לעולם יזהר אדם בתפלת המנחה, שהרי לא נענה אליהו אלא בתפלת המנחה, שנא' (מלכים א יח, לו) ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר וגו', ענני ה' ענני וידעו העם הזה וגו', וכתי' (בראשית מו, א) ותפול אש האלהים וגו'.

גדולה תפלת המנחה, שרוב הנביאים והחסידים היו רגילים להתפלל אותה בעונתה, אליהו הנביא ודניאל ועזרא, והב"ה שומע תפלתן ועונה אותן. אליהו הנביא מנין, דכתי' (מלכים א יח, לו) ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר וגומר, ונענה, דכתי' (מלכים א יח, לח) ותפול אש ה' ותאכל על המזבח את העולה ואת העצים וגו'. דניאל מנין, דכתיב (דניאל ט, כ:כא) ועוד אני מדבר ומתפלל והאיש גבריאל אשר ראיתי בחזון בתחלה מועף ביעף נוגע אלי כעת מנחת ערב, וכתיב (דניאל י, יט) ויאמר אל תירא דניאל איש חמדות, ר"ל שמע הב"ה תפלתך. עזרא מנין, דכתי' (עזרא ט, ד) ואלי יאספו כל חרד בדברי אלהי ישראל על מעל הגולה ואני יושב משומם עד למנחת הערב, וכתי' (עזרא ט, ה) ובמנחת הערב קמתי מתעניתי. מלמד שנענה. והטעם, מפני שתפלת השחר זמנה ידוע, בבקר בקומו ממטתו ומתפלל מיד, קודם שיהיה טרוד בעסקיו. וכן במנחת ערבית זמנה ידוע, בבואו לביתו והוא פנוי מעסקיו. אבל תפלת המנחה היא באמצע היום בעוד שהוא טרוד בעסקיו. לפיכך צריך לשים אותה אל לבו ולפנות מכל עסקיו ויתפלל אותה. ואם עושה כן שכרו הרבה מאד. ולפיכך מנעו רבותינו ז"ל לעשות מלאכת קבוע סמוך לה. דתנן לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה, פי' להסתפר, עד שיתפלל, ולא יכנס לא למרחץ ולא לבורסקי ולא לאכול ולא לדון. ופירש ר' תם דוקא סעודה גדולה, כגון של מילה ונשואין ופדיון הבן ותספורת של בן אלעשה שהיתה כגון תספורת של כהן גדול. והרב ר' יצחק אלפאסי ז"ל והר' ר' יונה ז"ל כתבו דאפי' סעודה קטנה סמוך למנחה גדולה אסור להתחיל. והמחמיר הרי זה משובח ותבא עליו ברכה. ואם התחיל באחת מאלו סמוך למנחה גדולה והגיע זמנה, אין מפסיקין. במה דברים אמורים, בשיש שהות ביום להתפלל אחר שיגמור, אבל אם אין שהות ביום, צריך להפסיק מיד ולהתפלל, כדי שלא יפסיד להתפלל מנחה בעונתה.

גדולה תפלת המנחה וחביבה לפני הב"ה כקטורת, שנא' (תהלים קמא, ב) תכון תפלתי קטורת לפניך משאת כפי מנחת ערב.

בוא וראה כמה הקטורת לפני הב"ה חביבה, שחבבה יותר מכל הקרבנות, וצונו להקריב לפניו שלשה עשר מיני קרבנות, וכולן היו קרבים במזבח אחד, ולקטרת מזבח בפני עצמו. ולא עוד אלא שהמזבח שהיו מקריבים עליו כל הקרבנות היה מצופה נחושת, ומזבח הקטורת היה מצופה זהב.

חביבה הקטורת, שבה נשתבח קרבן הנשיאים, שנא' (במדבר ז, יד) כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת. ועוד כי הסולת שהקריבו הנשיאים למנחה היה בכלי כסף, שנא' (במדבר ז, יט) קרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סולת בלולה בשמן למנחה. אבל הקטורת הקריבו בכלי זהב, שנא' (במדבר ז, כ) כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת.

חביבה הקטורת, שביום הכפורים היו מקריבים ארבעה עשר קרבנות, ולא היה כהן גדול שואל צרכיו וצרכי ביתו וצרכי הכהנים וצרכי ישראל אלא על הקטורת, שנא' (ויקרא טז, יג) ונתן את הקטורת על האש לפני ה' וכסה ענן הקטורת וגו'.

חביבה הקטורת, שהיא עוצרת את המגפה, שנא' (במדבר יז, יא) ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה ושים עליה אש מעל המזבח ותן קטורת והולך מהרה אל העדה וכפר עליהם כי יצא הקצף מלפני ה' החל הנגף, וכתי' (במדבר יז, יב) ויצא אהרן מלפני ה' וירא והנה החל הנגף בעם ויתן את הקטורת ויכפר על העם, וכתי' (במדבר יז, יג) ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה.

חביבה הקטורת, שעל בטלתה נענש אחז, שנא' (דברי הימים ב כט, ז) ויכבו את הנרות וקטורת אין להקטיר וגו'. והקטורת אינו באה על חטא כשאר הקרבנות. לפיכך אין היחיד מתנדב קטורת, כי אם הנשיאים, שהיה קרבן לפי שעה.

גדולה תפלת המנחה לפני הב"ה ובה בחר מכל התפלות, שנא' (תהלים קב, א) תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו. אימתי אדם מתפלל ונפשו מתעטפת ברעב ביום התענית, הוי אומר בתפלת המנחה, כי בערבית עדין ליום אחד היא התענית, בשחרית עדין אינו זמן אכילה, אימתי אדם מתפלל ונפשו מתעטפת ברעב, הוי אומר בתפלת המנחה. ועוד שבתענית יכוין את לבו יותר בתפלת המנחה, מפני שהוא רעב ונענה ונפשו קצרה עליו, שנא' (תהלים קב, א) תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו.

וחייב אדם ליטול ידיו קודם כל תפלה. ובמנחה הולך לבית הכנסת, ואומר שליח צבור בקול רם אשרי, ואומרים הקהל תהלה לדוד בלחש. ונמצא אומר תהלה לדוד בכל יום שלשה פעמים, א' בשחרית בפסוקי דזמרא, ב' קודם למנצח מזמור לדוד יענך ה' ביום צרה, ג' קודם תפלת המנחה, כדי לסמוך לה התפלה מיד. דאמ' ר' אלעזר בר אבינא, כל האומר תהלה לדוד שלשה פעמים בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא. כמו שכתבנו למעלה. ואחר תהלה לדוד יאמר ש"צ קדיש, ויעמדו מיד להתפלל במקומם שקבעו להם בבית הכנסת, ויתפללו שמונה עשרה. ואח"כ חוזר ש"צ התפלה בקול רם, ואומר קדושה בברכת אתה גבור. ואחר שיסיים ש"צ התפלה נופלים על פניהם ומתחננין ואומרים אבינו מלכנו ואנחנו לא נדע, ואומר קדיש תתקבל, ואומר המזמור הראוי לשם, כמו שאפרש לקמן בע"ה, ואומ' קדיש יהא שלמא.